

OSLO BYFOGDEMBETE

Justis- og beredskapsdepartementet
Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep.

0030 Oslo

Deres referanse

18-728 - DRU

Vår referanse

18-018865ADM-OBYF

Dato

19.03.2018

Høring - forslag om endringer i rettsgebyrloven - innføring av nytt gebyr for skifteattest, uskifteattest og fullmakt

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 1. februar 2018.

Oslo byfogdembete er den domstol som utferdiger størst antall skifteattester. Vi mottar årlig ca. 4 500 dødsfallsmeldinger, hvorav ca. 500 gjelder utenbysboende hvor vi ikke utsteder attest. I 2017 utstedte vi 2335 skifteattester, 795 uskifteattester og 515 attester (fullmakter) i bo med liten verdi, de såkalte § 80-boene.

Generelt om innføring av gebyr på dette saksfeltet

Departementet har foreslått å gebyrlegge domstolenes utstedelse av skifte- og uskifteattester samt attester i bo med liten verdi. Slik Oslo byfogdembete ser det, bør ikke denne type tjeneste gebyrlegges. Det er ikke uten videre riktig å innføre gebyr, og det vil være en rekke utfordringer forbundet med en slik innføring.

Vi peker på at det her er tale om en type tjeneste som står i særstilling fordi den ikke kan velges bort. Det må også kunne sies at det er samfunnsmessig ønskelig å ha et kontrollert system for hvordan det ordnes opp i avdødes formuesforhold, og at tjenesten derfor ikke uten videre bør gebyrbelastes. Denne tjenesten står også i særstilling fordi den vedrører nærståendes bortfall og eldre mennesker utgjør en større del av brukergruppen.

I høringsnotatet er det vist til at gebyret bør gi betalerne insentiver til å endre handlemåte i samfunnsøkonomisk rasjonell retning (rundskrivet pkt. 3.2.1.). Det kan vanskelig sees å være tilfelle når ektefelle/arvinger må ha en skifteattest.

Postadresse
Postboks 8003 Dep., 0030 Oslo

Sentralbord
22 99 92 00

Saksbehandler
Monica Hopland

Bankgiro

Organisasjonsnummer
974713578

Kontoradresse
Oslo tinghus, C.J. Hambros plass 4, Oslo

Telefaks
22 99 93 00

Telefon

Ekspedisjonstid
08.00-15.45 (Sommer15.00)

Internett/E-post
www.domstol.no/byf
oslo.byfogdembete@domstol.no

Det er i høringsnotatet videre pekt på at offentlig skifte er gebyrbelagt og at det derfor er rimelig at det betales for skifteattester. Vi kan ikke se at dette er noe argument fordi skifteattest er noe man må ha.

Departementet har foreslått et gebyr knyttet opp mot rettsgebyret, som per i dag er på kr 1 130, og at gebyret for skifteattestene blir tilsvarende rettsgebyret. Oslo byfogdembete har ikke bemerkninger til beløpet som sådan, når det tas i betraktning at det skal sees hen til at de gjennomsnittlige kostnadene til drift mv. skal medregnes. Det bemerkes at det til dels er ganske store forskjeller i ressursbruken på de forskjellige typer attester, noe vi kommer tilbake til nedenfor.

Særlige hensyn knyttet til bo med liten verdi og uskifteattester

Bo med liten verdi - § 80 - bo

Dette er bo hvor pårørende eller nærstående gis attest for å kunne disponere et begrenset beløp for å ordne opp etter avdøde, uten å motta noen godtgjørelse. Begravelse/bisettelse og andre utgifter skal dekkes, konti avsluttes og avdødes øvrige eiendeler tas hånd om. Hvis ingen melder seg, må domstolen bruke ressurser på å vurdere om det er midler til å åpne offentlig skifte.

Etter Oslo byfogdembetes oppfatning er det lite hensiktsmessig og urimelig å innføre gebyr for § 80-boene. Det må ansees som samfunnsmessig meget ønskelig at noen påtar seg å ordne opp etter avdøde. Det må påregnes at flere vil vegre seg for et slikt ansvar hvis det blir innført gebyr. Videre bemerkes at det ikke sjelden forekommer at det i denne typen bo utstedes to eller tre attester fordi det blir funnet flere midler. Hvis det skal innføres gebyr, må det derfor avklares om gebyrplikten skal begrenses til ett gebyr per dødsfall.

Uskifteattester

Dette er dødsboer hvor gjenlevende ektefelle eller samboer med arverett, overtar boet uskiftet. Normalt utstår skiftet til lengstlevendes død. Ofte vil avdøde og lengstlevende ha felles bankkonti eller de står i den enes navn. Ved avdødes bortgang blir konti sperret. Det innebærer at lengstlevende trenger skifteattesten for å få tilgang til egne/felles midler, og i verste fall ikke har penger til skiftegebyr.

På denne bakgrunn kan det oppfattes som sterkt urimelig og stride mot den alminnelige rettsfølelsen om lengstlevende skal betale gebyr. Lengstlevende kan bli satt i en vanskelig økonomisk situasjon i en fra før av sårbar livssituasjon. Det er her som oftest tale om eldre mennesker.

I den sammenheng vises også til at det har vært fremholdt at arveavgiften er avviklet og at det nå bare er tale om et gebyr. Til det bemerkes at det verken var noen arveavgift knyttet til uskiftebo eller ved arv etter ektefelle.

Når det gjelder gebyrets størrelse, viser vi til at det er vesentlig mindre arbeid forbundet med en gjennomsnittlig uskifteattest enn en ordinær skifteattest for overtakelse av boet til privat skifte. Etter vår erfaring og enkelte beregninger av tidsbruken og hensett til forhold som beskrevet over, bør det være grunnlag for å halvere gebyret for uskifteboene, slik at gebyrets størrelse ikke fremstår som urimelig.

Innkrevning av gebyr

På grunn av saksmengden vil en eventuell gebyrinnføring føre til et ikke uvesentlig merarbeid i domstolene. Det står ikke noe i høringsnotatet om hvordan en gebyrinnkreving skal administreres og merarbeid dekkes. Måten gebyrinnkrevingen skal administreres på kan få stor betydning for dem som trenger en attest og for domstolenes organisering og ressursbruk på disse sakene. Vi er kjent med at Domstoladministrasjonen har spilt inn 1,1 mill. kroner for et halvt år til revidert nasjonalbudsjett 2018. Hvor langt dette beløpet vil rekke er vi usikre på.

Slik Oslo byfogdembete ser det, må disse gebyrene innkreves etterskuddsvis. Mange attester haster og forskuddsbetaling vil forsinke utstedelsen av attestene. Det er nærliggende at domstolene gjennomfører innkrevingen som for testamenter, med utarbeidelse av faktura som sendes DFØ.

Det er tale om gebyrinnføring allerede fra 1. juli i år. Med den korte tiden som gjenstår, er det vanskelig å se for seg noen annen løsning enn etterskuddsbetaling. Det er derfor behov for at departementet sørger for en slik hjemmel. Det bør avklares hva som skal være skjærings-tidspunktet for plikten til å betale gebyr.

Vi legger til grunn at det etter hvert ville komme nettbaserte løsninger for utfylling og innsending av skjemaer for attester, og som vil kunne effektivisere prosessen med skifteattester. Det må også kunne utvikles digitale betalingsordninger som kommuniserer med domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa.

Hvis det i denne sammenheng blir vurdert å ta forskuddsbetaling for å spare fakturering og inkasso, mener vi at det må utvikles et rasjonelt system for gebyrinnkreving hvor de mest utsatte hensyntas, og domstolene involveres. Dette arbeidet må gjøres grundig og vil måtte ta en viss tid. Det må tas høyde for at det også i femtiden vil være en ikke liten andel av dem som trenger attest, som ikke lenger «er på» når det gjelder nettbruk av denne karakter. De må få en tilpasset løsning, ikke bare en mulighet for å møte på rettens kontor for å betale. Særlig vil det gjelde eldre som er i en spesielt vanskelig situasjon og trenger uskifteattest raskt, se over.

Domstoladministrasjonen har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at de ønsker forskuddsvis betaling av gebyr. Av hensyn til forberedelsene er det bedt om hjemmel for etterbetaling for en overgangsperiode på inntil 6 måneder. Oslo byfogdembete mener at dette er en altfor kort periode. Det vil skape usikkerhet i domstolene både når det gjelder om Domstoladministrasjonen blir ferdig med etablering av en nettbasert løsning og om domstolene vil være godt forberedt på endringene. Det må i denne sammenheng blant annet sees hen til at domstolene før 1. juli kan måtte forberede seg på å innføre gebyr som skal betales på etterskudd, og derunder sørge for informasjon utad. Når det gjelder en forskuddsordning vil den også kreve rutineendringer i saksbehandlingen og som vil føre til større ressursbruk. Vi minner dessuten om at det er stor saksmengde involvert og at mange av sakene haster.

Gebyr på kopiering av gamle skifteattester mv.

Oslo byfogdembete benytter anledningen til å spille inn at det etter vår oppfatning vil være hensiktsmessig og riktig å innføre gebyr på kopi av dokumenter i saker som er avsluttet. Det gjelder skifteattester og andre dokumenter som for eksempel testament. Domstolen har stadig

etterspørsel på kopier fordi dokumenter er forlagt. Vi imøtekommer i hovedsak forespørsler fra arvinger og etterlatte. Basert på noen enkle beregninger anslår vi antall kopieringer til 200 per måned eller 2 400 per år. Det medgår ikke uvesentlige ressurser til denne tjenesten og vi regner med at en gebyrinnføring vil føre til redusert etterspørsel, og ressursbesparing for domstolene.

Med hilsen

Inga Merethe Vik
sorenskriver